

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАСВА

Вересня 2022_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА ДУМКА УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 – *Політологія*

Освітньо-професійна програма: Політологія

ОНУ
2022-2023 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична думка України». –
Одеса: ОНУ, 2022. – 24 с.

Розробники:

Хорошилов О.Ю., доцент кафедри політології ОНУ ім.І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “29” 08 2022_р.

Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПП _____ (Марія МІЛОВА)

Погоджено із гарантом ОПП _____
_____ (_____)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС

Протокол № 1 від. “30” 08 2022_р.

Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “28” 08 2023 р.

Завідувач кафедри _____

(Ю. Попков)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 052 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна (обов'язкова освітня компонента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	2-й
		<i>Семестр</i>	
		3-й	4-й
		<i>Лекції</i>	
		24 год.	10 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		24 год.	0 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	110 год.
Форма підсумкового контролю: <i>іспит</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета Курс «Політична думка України» включено до навчального плану підготовки бакалаврів-політологів ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова. Програма навчального курсу охоплює основну проблематику розвитку політичної свідомості народу України на різних етапах його розвитку. Головна мета курсу – ознайомити студентів із основними сценаріями державного будівництва, які були запропоновані представниками вітчизняної політичної філософії.

Завдання Головним завданням є систематизація і роз'яснення понять та проблем політичної думки України. Курс «Політична думка України» складається з двох змістовних модулів, сукупність яких відображає проблемне поле цієї дисципліни.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральної компетентності (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки;

Загальних компетентностей (ЗК): **ЗК01.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності; **ЗК07.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальних компетентностей (СК): **СК01.** Здатність використовувати категорійно – понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; **СК03.** Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Очікувані результати навчання.

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності;

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення;

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки;

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки;

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: основні теоретичні постулати праць представників політичної думки України різних періодів її розвитку.

вміти: Після завершення вивчення курсу студенти повинні вільно орієнтуватися в проблемному полі вітчизняної політичної філософії в її ретроспективному вимірі.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Політична думка України в домодерний період її розвитку.

Тема 1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ «ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ».

Актуальність вивчення курсу: осягнення теоретико-методологічних засад української політичної думки як основа для підготовки спеціалістів у галузі українського державознавства. Основні критерії детермінації представників політичної думки України: національна приналежність, територія, спрямування світогляду, повнота концепції тощо.

Джерельна база курсу: основні групи джерел з історії політичної думки України різних періодів та напрямків (літописи, релігійна полемічна література, наукові та публіцистичні праці, мемуари, редакційні статті тощо). Труднощі використання джерельної бази курсу. Методологічні особливості вивчення історії політичної думки України як навчальної дисципліни: особливості методології та світогляду українських авторів різних періодів та наукових шкіл; предмет та завдання курсу.

Проблеми періодизації історії політичної думки України. Періодизація розвитку української **політології** В.А. Потульницького: основні етапи та їх характерні риси. Розширена періодизація історії політичної думки України. Методи, що використовуються під час вивчення історії політичної думки України як учбової дисципліни.

Тема 2 . ПОЛІТИЧНА ДУМКА ПЕРІОДУ КИЇВСЬКОЇ РУСИ ТА ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ

Передумови формування політичної думки на території сучасної України: перехід протоукраїнського суспільства від безкласової фази цивілізаційного розвитку до класового суспільства; інституціоналізація політичної системи суспільства феодального типу; прийняття християнства; поширення письменності, освіти, науки та знань; синтез візантійських та західноєвропейських культурних впливів. Особливості джерел раннього періоду: великий просторовий та часовий діапазон джерел, провіденціалізм як домінуюча риса світогляду авторів, домінування релігійної концепції політико-владних відносин, чітко визначені класові симпатії тощо.

Суспільно-політичні ідеї «Слова про закон і благодать» київського митрополита Іларіона: проблема співвідношення Істини та Закону; думка про всесвітню місію християнства; патріотична спрямованість «Слова»; відстоювання незалежності руської церкви та Київської Русі від втручання Візантії. Значення «Слова» для розвитку політичної думки України пізніших періодів.

Володимир Мономах про юридичні, релігійні та морально-етичні основи князівської влади. Ідеї необхідності дотримання закону та правового характеру діяльності князівської адміністрації. Гуманістична спрямованість князівської внутрішньої та зовнішньої політики у «Повчанні» В.Мономаха.

«Слово о полку Ігоровім» як пам'ятка давньоруської політичної думки. Заклик до єднання давньоруських князівств – як основна квінтесенція «Слова». Ідеал давньоруського князя на сторінках «Слова о полку Ігоровім». Автономно-федеративні принципи політичної інтеграції давньоруських земель із точки зору автора.

....

Тема 3. ПОШИРЕННЯ ІДЕЙ ГУМАНІЗМУ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XV – ПОЧАТОК XVI СТ.).

Основні риси політичної думки України доби Гуманізму: конкуренція схоластичної та гуманістичної парадигм світогляду. Поширення гуманістичних ідей в Україні: апокаліпсична теорія, егалітарні ідейні рухи; гуманістична раціональна теологія; рух антитринітаріїв тощо.

Нові погляди на сутність історичного процесу та роль людини в ньому в трудах українських гуманістів. Відмова від теологічного сприйняття розвитку історії; ідея про суб'єктність людини в історичному процесі; пошук

об'єктивних причин історичних подій; дилема «герой і маса» у сприйнятті історичного процесу.

Українські гуманісти про природу державної влади та сутність державного устрою. Ю. Дрогобич про дилему зверхності світської та духовної влад. Суспільно-політичні ідеї у спадщині С. Ориховського: теорія розподілу влади; концепція «ідеального» господаря; причини виникнення держави та її суть. Ідеї суспільного договору та легітимності влади в працях українських гуманістів.

Розвиток теорій природних прав людини в працях вітчизняних гуманістів. С. Ориховський про зверхність природних прав над законами, недоторканність приватної власності. Ідеї толерантності у творах українських гуманістів.

Аналіз ролі суспільних станів в українській політичній думці доби Гуманізму: обґрунтування походження суспільних станів та їх соціальних функцій. Проблема політичних прав та свобод різних суспільних станів. Українські гуманісти про співвідношення етики та політики.

Тема 4 . РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД СЕРЕДИНИ XVII СТ. - П/П XVIII СТ.

Завершення формування руської (української) політичної ідентичності серед населення українських земель у середині XVII ст. «Руська ідея» в українській політичній думці середини XVII ст. (ідеї політичної та релігійної свободи українського народу, його етнокультурної окремішності, ідея принципової неприйнятності ототожнення «конфесійного» та «національного» по відношенню до представників українського народу тощо).

«Руська ідентичність» Адама Кисіля як приклад поміркованого напрямку в українській політичній думці середини XVII ст. А.Кисіль про суть поняття «український народ» та про історико-культурну детермінованість його політичного статусу. Погляд автора на причини та наслідки повстання Б. Хмельницького, його рецепти розв'язання «української проблеми» в Речі Посполитій. Політичні погляди Ю. Немирича на питання теорії держави і права, політичної влади, міжнародних відносин тощо.

Богдан Хмельницький як представник радикального напрямку української політичної думки середини XVII ст. Державницька програма гетьмана та її еволюція. Погляди Б. Хмельницького на сутність та природу політичної влади. Соціальна програма Б. Хмельницького.

Особливості політичної думки України к. XVII – п. XVIII ст.: патримоніальне сприйняття влади гетьмана, визначення її внутрішньо – та зовнішньополітичного статусу, окреслення повноважень влади гетьмана в межах виконавчих функцій, сприйняття інституту гетьманства як уособлення соціальної стабільності тощо.

Стефан Яворський про соціальну структуру та обов'язки станів українського суспільства. Метафізичне сприйняття сутності соціуму.

Феофан Прокопович про систему «просвітницького деспотизму» (заперечення першості духовної влади, обґрунтування правомірності самодержавства, сприйняття «служивих людей» у ролі основи системи влади тощо).

Козацькі літописи к. XVII – п. XVIII ст. як пам'ятники української політичної думки (літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка тощо). Обґрунтування права українських земель на збереження культурної та адміністративної особливості в межах Російської імперії. Історіософська концепція «Історії Русів»: ствердження ідей історичної та політичної суб'єктності українського народу та його незалежного статусу.

Поширення ідей конституціоналізму в українській політичній думці. «Конституція» П. Орлика як перша спроба конституційного оформлення підвалин української державності. Конституційні проекти XVIII ст. як пам'ятники української політичної думки.

Тема 5 . РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ В ХІХ СТ.

Романтизм як світоглядна та методологічна основа історичної та політичної думки України першої половини ХІХ ст. Особливості вітчизняної політичної думки середини ХІХ ст. (лояльність правлячому режиму, домінування ідей «русизму», спроби досліджень «народного духу» та «народної душі» тощо).

Україна в планах таємних організацій першої половини ХІХ ст. Український автономістський підхід у програмі Кирило-Мефодіївського братства. Консерватизм П. Куліша.

Змістовний модуль 2: Політична думка України періоду Модерну.

Тема 6. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ К. ХІХ – П. ХХ СТОЛІТТЯ.

Методологічні особливості політичної думки України початку ХХ століття: оформлення основних наукових напрямків та шкіл, конкуренція марксизму та позитивізму як типів світогляду та методологій, інституціоналізація вітчизняної політичної думки тощо.

Основні політичні цінності та проблемне поле головних наукових течій вітчизняної суспільно-політичної думки початку ХХ сторіччя: народництво, соціал-демократизм, консерватизм, націонал-демократизм, націонал-комунізм, інтегральний націоналізм.

Розвиток наукових шкіл вітчизняної суспільно-політичної думки в українських та закордонних дослідницьких центрах першої половини ХХ сторіччя.

Тема 7. НАРОДНИЦЬКИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ.

Етнополітична концепція українського народництва. Михайло Грушевський про український народ як окрему етнокультурну одиницю: походження українців, особливості їхнього національного «психотипу», проблеми етнокультурних контактів із російським етносом тощо.

Етнополітична концепція Ростислава Лащенка: ідея циклічності демократичної та аристократичної фаз у розвитку українського народу, концепція відсутності станових протиріч українського народу тощо. Етнопсихологічна та історична концепція Сергія Шелухіна.

Політична програма українських народників. Ідеї автономізму та федералізму в політологічній концепції М. Грушевського: проблеми взаємовідносин із Росією, проект внутрішнього політичного облаштування України. Соціальна програма М. Грушевського.

Концепція «балто-чорноморської» федерації у наукових концепціях Р. Лащенка та С. Шелухіна.

Тема 8. СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЗМ ЯК НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ.

Політична програма Михайла Драгоманова та особливості його політичного світогляду: взаємозв'язок західних ліберальних та вітчизняних народівських впливів. Концепція громадівського соціалізму М. Драгоманова: проблема взаємозв'язків із Росією та програма соціально-політичного реформування України.

Суспільно-політичні погляди Івана Франка. І. Франко про природу і сутність української нації та визначення завдань української соціал-демократії. Наукова дискусія з ортодоксальним марксизмом щодо природи держави та права. Концепція «демократичного соціалізму».

Суспільно-політична програма Юліана Бачинського. Погляди Ю. Бачинського на суспільно-політичний розвиток Європи початку ХХ століття. Концепція українського національного відродження (діалектика економічних та політичних чинників). Ю. Бачинський про геополітичну орієнтацію майбутньої незалежної України.

Тема 9. КОНСЕРВАТИВНИЙ НАПРЯМ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ П. ХХ СТ.

Концепція «класократії» Вячеслава Липинського. Роль «аристократії духа» у державному відродженні українського народу. Розв'язання дилеми «державна-нація» у політологічній концепції В. Липинського. Роль «територіального патріотизму» у справі консолідації народу України. Погляди автора на проблему взаємовідносин держави й церкви.

Український консерватизм Степана Томашевського. Особливості наукового світогляду автора. С. Томашевський про етно-соціальну еволюцію українського народу. Політологічна концепція автора.

Концепція «позитивного мілітаризму» Василя Кучабського. Основні складові наукового світогляду автора. В. Кучабський про характерні риси та функції соціальної еліти. Концепція українського національного відродження (консолідація соціальних станів, роль «українського П'ємонту», монархізм).

Тема 10. НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ НАПРЯМ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Ранній (романтичний) націоналізм Миколи Міхновського. Відстоювання ідеалу державної незалежності українського народу. Соціалістична соціально-економічна програма М. Міхновського. Ідеї «чистоти» нації та «національної» виключності.

Концептуальні засади українського інтегрального націоналізму. Ідеологічний волюнтаризм Дмитра Донцова: концепція расової боротьби та расової детермінації соціального статусу людини. Елітистські погляди Д. Донцова.

Етнонаціональна концепція Лева Ребета. Погляди автора на сутність націогенезу та природу національних організмів. Розв'язання дилеми «держава-нація».

Концепція «національного солідаризму» Миколи Сциборського. Концепція «націократії». Погляди автора щодо політичного устрою незалежної України.

Геополітична концепція Ю.Липи. Питання національної безпеки України крізь призму геостратегії.

Тема 11. НАЦІОНАЛ-ДЕМОКРАТИЧНИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.

Станіслав Дністрянський про сутність націогенезисних процесів: основні фактори національного буття (природа, культура, територія); генезис націоналізму (етап формування поняття суверенності народу, етап змагання до державного об'єднання, етап боротьби з «чужою державою»).

Етнополітична концепція Володимира Старосольського. Концепція націогенезу, основні різновиди національних організмів. «Психологічна» концепція нації. Теорія «культурних кругів» В. Старосольського.

«Атомістична» теорія нації Степана Рудницького. Основні ознаки національного організму (раса, мова, історичні традиції, матеріальна та духовна культура, спільна територія та національна держава). Погляди С. Рудницького на сутність націоналізму.

«Націологія» Ольгерда Бочковського. О. Бочковський про сутність та походження націй (нація як «ідеальний проект»). Методологічні розробки автором націологічних досліджень.

Конституційний проект Отто Ейхельмана. Розвиток ідей демократичної, правової держави в проекті та їх взаємозв'язок з федералістичною концепцією автора.

Тема 12. НАЦІОНАЛ-КОМУНІЗМ ЯК НАПРЯМ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ.

Розвиток ідей національного комунізму в діяльності українських партій 20-х рр. ХХ століття. Політичні програми Української комуністичної партії (боротьбистів), Української комуністичної партії (УКП) тощо.

Теоретичне оформлення ідей націонал-комунізму (Володимир Шахрай, Сергій Мазлах, Микола Хвильовий та ін.). Політичне, економічне та культурологічне обстоювання незалежності Української Соціалістичної Республіки.

На самотійне опрацювання

Тема 13. РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ДИСИДЕНТІВ 60-80-х рр. ХХ СТ.

Передумови виникнення опозиційної політичної думки в УРСР в 1960-ті – 1970-ті рр. Основні напрямки української суспільно-політичної думки зазначеного періоду та їх інтелектуальна трансформація.

Головні концептуальні положення націоналістичного напрямку вітчизняної опозиційної думки 1960-х рр. («Відкритий лист українських політв'язнів до об'єднаних націй», полемічні есе В.Мороза тощо).

Демократичний патріотизм українських дисидентів 1970-х рр. Політична програма «Української робітничо-селянської спілки», «звернення українських комуністів до комуністів всього світу», І. Дзюба про національні проблеми в СРСР, правозахисна діяльність Української Гельсінкської групи та її політична філософія.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. «Політична думка України в домодерний період її розвитку»										
Тема 1. Предмет, завдання та методи «Політичної думки України» як навчальної дисципліни.	10	2	0	0	8	9	-	0	0	9
Тема 2. Політична думка періоду Київської	10	2	2	0	6	9	-	0	0	9

Русі та феодальної роздробленості										
Тема 3. Поширення ідей Гуманізму в Україні (друга половина XV – початок XVI ст.).	8	2	2	0	4	10	1	0	0	9
Тема 4. Розвиток політичної думки України в період середини XVII - п/п XVIII ст.	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 5 Розвиток політичної думки України в XIX ст.	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Разом за змістовим модулем 1	48	10	8	0	30	48	3	0	0	45
Змістовий модуль 2. «Політична думка України періоду Модерну»										
Тема 6 Особливості політичної думки України к. XIX – п. XX ст.	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 7 Народницький напрям політичної думки України	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 8 Соціал-демократизм як напрям політичної думки України	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 9 Консервативний напрям української політології п. XX ст.	10	2	2	0	6	10	1	0	0	9
Тема 10 Націоналістичний напрям вітчизняної політичної думки	12	2	2	0	8	10	1	0	0	9
Тема 11 Націонал-демократичний напрям політичної думки України початку XX століття	10	2	4	0	4	10	1	0	0	9
Тема 12 Націонал-комунізм як напрям вітчизняної політичної думки	10	2	2	0	6	12	1	0	0	11
Разом за змістовим модулем 2	72	14	16	0	42	72	7	0	0	65
Усього годин	120	24	24	0	72	120	10	0	0	110

5. Теми семінарських занять: не передбачені планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Політична думка періоду Київської Русі та феодальної роздробленості (<i>Виявити основні характерні риси джерел політичної думки раннього періоду, визначити передумови формування політичної думки на українських землях, запам'ятати основні тези творів політичної думки раннього періоду</i>)	2
2	Поширення ідей Гуманізму в Україні (друга половина XV – початок XVI ст.) (<i>Виявити основні характерні риси політичної думки України періоду Ренесансу та Бароко, запам'ятати основні тези українських інтелектуалів щодо природи держави, політичної влади, статусу соціальних станів тощо</i>)	2
3	Розвиток політичної думки в Україні в період визвольної війни середини XVII - п/п XVIII ст. (<i>Запам'ятати основні тези представників поміркованого та радикального напрямів української політичної думки періоду визвольних змагань. Проаналізувати зміст перших конституційних актів, створених українськими інтелектуалами та політичними діячами</i>)	2
4	Розвиток політичної думки України в XIX ст. (<i>Запам'ятати основні риси політичної думки України означеного періоду, вивчити політичну програму Кирило-Мефодіївського товариства, проаналізувати політичні погляди П.Куліша, Т.Шевченка, М.Костомарова.</i>)	2
5	Особливості політичної думки України к. XIX – п. XX ст. (<i>Порівняльний аналіз марксизму та позитивізму як методологій суспільно-політичних досліджень: український контекст</i>)	2
6	Народницький напрямок політичної думки України (<i>Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українського народництва: внутрішньополітичний та геополітичний аспекти</i>)	2
7	Соціал-демократизм як напрямок політичної думки України (<i>Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українських соціал-демократів: І.Франка, М.Драгоманова, Ю.Бачинського</i>)	2
8	Консервативний напрямок української політології поч. XX ст. (<i>Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українських консерваторів: В.Липинського, В.Кучабського, С.Томашевського</i>)	2
9	Націоналістичний напрямок вітчизняної політичної думки (<i>Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українського «романтичного» та інтегрального націоналізму</i>)	2

10	Націонал-демократичний напрямок політичної думки України п. XX ст. <i>(Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників української націонал-демократії)</i>	4
11	Націонал-комунізм як напрям вітчизняної політичної думки <i>(Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українського національного комунізму)</i>	2
ВСЬОГО		24

7. Теми лабораторних занять: не передбачені планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання та методи «Політичної думки України» як навчальної дисципліни. [1] [2]	8
2	Політична думка періоду Київської Русі та феодальної роздробленості [1] [2]	6
3	Поширення ідей Гуманізму в Україні (друга половина XV – початок XVI ст.). [1] [2]	4
4	Розвиток політичної думки України в період середини XVII - п/п XVIII ст. [1] [2]	6
5	Розвиток політичної думки України в XIX ст. [1]	6
6	Особливості політичної думки України к. XIX – п. XX ст. [1] [2]	6
7	Народницький напрям політичної думки України [1] [2]	6
8	Соціал-демократизм як напрям політичної думки України [1] [2]	6
9	Консервативний напрям української політології п. XX ст. [1]	6
10	Націоналістичний напрям вітчизняної політичної думки [1] [3] <i>Здійснити порівняльний аналіз концепцій національної еліти В.Липинського та Д.Донцова. Надати власну авторську оцінку щодо актуальності ідей авторів реаліям сучасної України</i>	8
11	Націонал-демократичний напрям політичної думки України початку XX століття [1] [2]	4
12	Націонал-комунізм як напрям вітчизняної політичної думки [1] [2]	6
Всього годин	72	

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять; [2] – написання рефератів, ессе; [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання

9. Методи навчання

Основні методи навчання представлені: аналізом основних концепцій сучасної політичної науки, здійснюваним під час лекційних занять, застосуванням методу контент-аналізу для вивчення змісту основних пам'яток вітчизняної суспільно-політичної думки та наближених до них зразків інших інтелектуальних традицій, використанням аналітичного інструментарію порівняльного методу (для виявлення особливих та спільних рис розвитку політичної свідомості українського народу та його європейських сусідів) тощо.

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи: *Словесні*: лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, обговорення проблемних ситуацій. *Наочні*: ілюстрація за допомогою мультимедійних презентацій.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Застосовано два види контролю: поточний та підсумковий контроль.

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання реферативних доповідей.

Підсумковий контроль - іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів та письмових відповідей; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Здобувач проявляє креативний підхід до виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи; проводить аналіз та порівняння вивченого матеріалу.	творчо розкриває сутність практичних питань під час семінарського заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконання індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповів на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації щодо них.	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на достатньо примітивному рівні індивідуальні та самостійні завдання.
Незадовільно з можливістю повторного складання	студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

11. Питання для підсумкового контролю

1. Актуальність вивчення курсу, його джерельна база, методологічні проблеми вивчення
2. Суспільно – політичні ідеї “Слова про Закон і Благодать” київського митрополита Іларіона.
3. Володимир Мономах про юридичні, релігійні та морально-етичні основи княжої влади.
4. “Слово о полку Ігоревім” про політичну інтеграцію руських земель на автономно-федеративних засадах.
5. Політичні погляди українських гуманістів на природу державної влади та державний устрій.
6. Політична думка України першій половини XVII ст. – XVIII ст.

7. Особливості розвитку української політичної думки в першій половині XIX ст.
8. Методологічні особливості української політичної думки к. XIX п. XX. ст.
9. Політична програма українських народників.
10. Політична програма українських соціал-демократів (М.П. Драгоманов, І. Франко, Ю. Бачинський).
11. Політична програма українських націонал-демократів (С. Дністрянський, В. Старосольський, С. Рудницький, О. Бочковський).
12. Конституційний проект О. Ейхельмана.
13. Політична доктрина українських консерваторів (В. К. Липинський, С. Томашевський, В. Кучабський).
14. Політичні ідеї українського націонал-комунізму
15. Ідейна еволюція українського націоналізму (М. Міхновський, Д. Донцов, М. Сциборський, Ю. Липа).
16. Політичні ідеї українських дисидентів 1970-1980-х рр.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2						Іспит (підсумковий контроль)
20 б				30 б						50 балів
Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
Загальний підсумок – 100 балів.										

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	

60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Хорошилов О.Ю. Історія української політичної думки. – Навчально-методичний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 24 с.

Презентації тем курсу, силабус освітньої компоненти, розміщені у Гугл-клас за адресою: <https://classroom.google.com/h>

14. Рекомендована література

1. Андрощук О.В. В.Чорновіл та ідея федералізації України: еволюція поглядів. *Український історичний журнал*. 2010. №1. С. 22-34. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2010_1_22
2. Бачинська О. Рецепт Люблінської унії в польському національному русі 1850–1860-х рр. на півдні України (за матеріалами Державного архіву Одеської області). URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bachynska_Olena/Retseptsiia_Liublinskoj_unii_v_polskomu_natsionalnomu_rusi_18501860-kh_rr_na_pivdni_Ukrainy_za_mater.pdf?PHPSESSID=sdv0p47k7mq1a5pu77qrhd4j00
3. Бруський Я. Ідея українсько-польського союзу в українській політичній думці 1918–1920 рр.: pro et contra. *Український історичний журнал*. 2020. Число 2. С. 22. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2020_2_4
4. Вегеш М. Колодзінський М., Віднянський С.Воєнна доктрина українських націоналістів. *Український історичний журнал*. 2020. Число 5. С. 225. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2020_5_19
5. Верстюк В. Соборність в українській суспільно-політичній думці та реальній політиці (до 100-річчя проголошення Акта злуки. *Український історичний журнал*. 2019. № 1. С. 67. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2019_1_6
6. Гадяцьке продовження "Літопису Грабянки" з 1758 р. (вступна стаття й публікація Д.Вирського. *Український історичний журнал*. 2019. №2. С. 189. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2019_2_12

7. Гирич І. Б. М.Грушевський у досягненні ідейно-культурної соборності та подоланні наддніпрянського партикуляризму в 1906–1907 рр. (за матеріалами щоденника). Український історичний журнал. 2016. № 5. С. 101
8. Гирич І. В. Липинський і українська націонал-демократія (1900–1914): пошуки теоретичного компромісу з консервативною ідеологією // Історіографічні дослідження в Україні. - 2014. - Вип. 25. - С. 181.
9. Гончар О. Т. Українофільська діяльність М. Костомарова у дзеркалі його епістолярію (середина 1850-х – початок 1860-х рр.) / Гончар О. Т. // Український історичний журнал. - 2010. - № 6. - С. 34-49. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2010_6_34
10. Грушевський М. С. Звичайна схема "руської" історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства (вступна стаття О.В.Яся) / М. С. Грушевський // Український історичний журнал. - 2014. - № 5. - С. 198. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2014_5_17
11. Дмитрієнко М.Ф. О.О.Крижановська. Таємні організації: масонський рух в Україні / Дмитрієнко М.Ф. // Український історичний журнал. - 2010. - № 1. - С. 216-219. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2010_1_216
12. Земський Ю.С. Соціальний проект для України за світоглядними переконаннями українофілів середини ХІХ ст. /Земський Ю.С. //Український історичний журнал. - 2011. - № 2. - С. 21-40. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2011_2_21
13. Корновенко С. Хутірська філософія П.Куліша: біля джерел українського аграризму / С. Корновенко // Український історичний журнал. - 2020. - Число 5. - С. 64. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2020_5_7
14. Корольов Г. О. Ідея федералізму як парадигма історичної перспективи доби Української революції 1917–1921 рр. / Корольов Г. О. // Український історичний журнал. - 2010. - № 5. - С. 103-117. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2010_5_103
15. Корольов Г.О. Ідея чорноморської федерації у поглядах Михайла Грушевського. *Український історичний журнал*. 2011. № 6. С. 68-79. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2011_6_68
16. Корольов Г.О. Консервативна утопія В.Кучабського: «геополітичний трикутник», революція й Східна Європа / Корольов Г.О. // Український

- історичний журнал. - 2012. - № 3. - С. 36-48. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2012_3_36
17. Марчук В. Я., Максимець Б. Лесів: життєвий шлях дисидента, релігійного діяча, борця за незалежну Україну. *Український історичний журнал*. 2022. №1. С. 190. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_1_17
 18. Микола Костомаров / І. Гирич // *Український історичний журнал*. 2019. №3. С. 184. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2019_3_12
 19. Ричка В.М. Спадщина Володимира Мономаха. *Український історичний журнал*. 2013. №3. С. 98-112. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2013_3_98
 20. Смолій В. Революції у цивілізації раннього модерну: паралелі українського та світового досвіду. *Український історичний журнал*. 2021. №1. С. 4. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2021_1_3
 21. Таїрова-Яковлева Т.Г. Літопис Самійла Величка: до питання про нове академічне видання. *Український історичний журнал*. 2012. №2. С.190-198. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2012_2_190
 22. Тельвак В. Гирич І. В'ячеслав Липинський: хлібороб і жовнір (Співвідношення демократичного і консервативного в його історіософії) / В. Тельвак // *Український історичний журнал*. 2020. Число 6. С. 188. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2020_6_16
 23. Томашівський С. Т. Схід і Захід: Історично-політичний нарис (вступна стаття О.В.Яся). *Український історичний журнал*. 2015. № 2. С. 184. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2015_2_13
 24. Турченко Ф.Г. Михайло Грушевський vs. Микола Міхновський (дискусія сучасників: погляд через сторіччя). *Український історичний журнал*. 2013. № 2. С. 74-94. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2013_2_74
 25. Федьков О. Діяльність соціал-демократа Ю.Ларіна в Україні: екстремальна біографія (1906–1907 рр.) / О. Федьков // *Український історичний журнал*. - 2022. №3. С.176. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_3_15.
 26. Шандра В.С. Федьков О. Українська соціал-демократична спілка на початку ХХ ст.: у пошуках ідейно-політичної ідентичності. *Український історичний журнал*. 2017. № 4. С. 202. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2017_4_16
 27. Яременко В. І. Княжа доба української історії й Тарас Шевченко: спроба історіософського прочитання. *Український історичний журнал*. 2017. № 1. С. 114.

28. Яременко В. Тарас Шевченко й литовсько-руська доба з історії України. *Український історичний журнал*. 2018. №1. С. 141. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2018_1_9
29. Яременко В.І. Історіософський зміст Шевченкових «Гайдамаків» (до 170-річчя виходу поеми). *Український історичний журнал*. 2011. № 2. С.159-179.
30. Яремчук В. Ревізіоністська критика національної історії у сучасній Україні: методологічні прогалини // *Український історичний журнал*. - 2020. - Число 5. - С. 159
31. Яремчук В. Пиріг Р., Тельвак В. Михайло Грушевський: життєпис на тлі доби / В. Яремчук // *Український історичний журнал*. 2022. №1. С. 227. - URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2022_1_20
32. Ясь О. Історичне письмо пізнього П.Куліша як предтеча консервативного проекту української історіографії початку ХХ ст. (До 200-річчя від дня народження). *Український історичний журнал*. 2019. №4. С. 61. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2019_4_6
33. Ясь О.В. Неоромантизм в історичній візії С.Томашівського. *Український історичний журнал*. 2011. №4. С. 195-214. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2011_4_195

Допоміжна:

1. Бадзьо Ю. Про радянську національну політику //Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С. 309-342.
2. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? //Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С.189-214.
3. Кирилук Ф.М. Рутенський (руський) Демосфен – Станіслав Оріховський Роксолан (1513 – 1566) // Політологічний вісник. – 2000. - №6.
4. Круглашов А. М.М. Драгоманов: державницький виклик ХХ століттю // Віче. – 2000. - №3.
5. Круглашов А.М. Політична етика М. Драгоманова (теоретичні аспекти) // УІЖ. – 2000. - №3.
6. Кучабський В. Більшовизм і сучасне завдання українського Заходу. // Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.7. – С.101-105.
7. Липинський В.К. Листи до братів – хліборобів про ідею і організацію українського монархізму. – К., Філадельфія, 1995. – 470 с.
8. Литвин Ю. Правозахисний рух на Україні: його засади та перспективи. // Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С.342-348.

9. Мороз В. Серед снігів. //Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С.243-260.
10. Мошак О.В. Рецепція ідеї правової держави в історії української політико-правової думки (проект конституції УНР О.Ейхельмана). // Актуальні проблеми політики. – 2001. - №12. – С.534-538.
11. Сас П.М. “Руська” орієнтація політичної свідомості А. Кисіля // УІЖ. – 2000. - №5.
12. Сверстюк Є. Зерна україно-ізраїльської “солідарності”. //Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С.295-302.
13. Струкевич О.К. Інституція гетьманства у політико-культурному сприйнятті старшинської еліти України – Гетьманщини // УІЖ. – 2002. - №4.
14. Тихий О., отець Василь-Романюк. Позиції українських політичних в'язнів. //Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С.302-309.
15. Чорновіл В. Лист до президента Д. Форда. //Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – К.: Дніпро, 2001. – Т.8. – С.260-264.